

STIL PUBLICISTIC ȘI LIMBAJ POLITIC ÎN LIMBA ROMÂNĂ LITERARĂ¹

SORIN CRISTIAN SEMENIUC*

1.1. Stil – limbaj. Demarcații teoretice

Primele definiții ale conceptului de „stil”, în sensul de „stiluri funcționale” sau „stiluri ale limbii” – urmărit în această cercetare –, au fost formulate începând cu primele decenii ale secolului trecut și aparțin Școlii lingvistice de la Praga. Conceptul a fost preluat apoi de omologii sovietici ai cercetătorilor praghezi (Andriescu 1977: 239, Gheție 1982: 149). Unul dintre lingviștii fondatori ai acestui concept, Josef Vachek, a explicat mai târziu motivația unei asemenea căutări: „concepțiile de sistem și de funcție au făcut pe unii dintre membrii școlii de la Praga să vadă limba ca o formație complexă, cu straturi diferențiate. În limba literară ei deosebeau limbaje speciale sau stiluri funcționale, de exemplu: stilul tehnic, stilul poetic, stilul familial etc.” (Joseph Vachek, *Réponses aux questions linguistiques au IVème Congrès International des slavistes*, Moscou, reprodus din *Dictionnaire de linguistique de l'École de Prague*, Spectrum, 1960, Utrecht-Anvers, apud Coteanu 1973: 46).

Atribuirea statutului de fondatori pentru membrii Școlii pragheze nu a întrunit întotdeauna consens. De exemplu, Alexandru Andriescu a menționat „două etape, separate larg în timp și fără legături aparente între ele, la fel de importante însă în cristalizarea noțiunii de stil al limbii: contribuția anticilor, în special a lui Aristotel, și apoi a lui Charles Bally” (Andriescu 1977: 239). Aristotel a schițat o primă diviziune a limbii în stilurile ei fundamentale: genul deliberativ (domeniul vieții politice), genul judiciar și genul epidictic (viața privată sau publică a persoanelor și personalităților). Acest punct de vedere este împărtășit de Stelian Dumistrăcel care invocă „tradiția Antichității referitoare la «stiluri»” (Dumistrăcel 2006: 39).

¹ Articolul de față este o parte a lucrării de doctorat cu titlul *Interferențe între limbajul publicistic și cel politic, în România, după 1989*, susținută în anul 2012. O primă variantă a acestui text a fost publicată în anul 2011, în „Buletin științific”, nr. 20, Universitatea „Mihail Kogălniceanu” din Iași, p. 181–190.

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, bd. Carol I, nr. 11, România.

*

În secolul trecut, pornind de la *Cursul de lingvistică generală*, Bally a făcut distincție între diferite „moduri de expresie”, „prin care nu putem înțelege altceva decât stilurile sau varietățile funcționale ale limbii, diversificare impusă de mediul social căruia îi aparține vorbitorul, precum și de scopul comunicării în vederea satisfacerii depline a interlocutorului, pe care nu numai că îl informăm, dar trebuie, în același timp, să-l câștigăm cu mijloacele cele mai adecvate” (Andriescu 1977: 239). Andriescu merge mai departe, atribuindu-i lui Ion Heliade Rădulescu paternitatea unei clasificări timpurii a stilurilor, sub influența retoricii (*ibidem*: 242): „limba științei sau a duhului”, „limba inimei sau a simțimentului” și „limba politicii”. Ion Gheție (1982: 151) și Paula Diaconescu îi atribuie un merit pentru schițarea acestui concept lui Wilhelm von Humboldt, care a distins între câteva varietăți funcționale ale limbii, prin opunerea *poeziei* (realitatea în aspectele ei sensibile) *prozei* („evoluția intelectuală”). Cea din urmă cuprindea limba conversației, proza științifică și proza oratorică (Diaconescu 1974: 230).

În zilele noastre, mai mulți cercetători români au încercat să surprindă cât mai clar, în definiții succinte, conceptul de «stil al limbii literare». Ion Coteanu l-a desemnat drept „un sistem lingvistic mai mult sau mai puțin specializat în redarea conținutului de idei specifice unei activități profesionale, unuia sau mai multor domenii din viața social-culturală, cum sunt arta literaturii, știința sau tehnica, filozofia, critica literară și artistică, istoria, viața familială etc., care, toate, au, ori tind să aibă, cuvinte, expresii și reguli proprii de organizare rezultate din diverse restricții impuse limbii” (Coteanu 1973: 45). Ion Gheție (1982: 150) izolează ca fiind caracteristic stilurilor funcționale „ansamblul particularităților lingvistice (morfologice, fonetice, sintactice, lexicale) și expresive, necesare pentru a exprima un mesaj dintr-un anumit domeniu al culturii”, iar Andriescu (1977: 247) le prezintă drept „varietăți, aspecte ale limbii, ieșite din procesul istoric de diferențiere a mijloacelor comunicării verbale, în baza alegerii și combinării unor fapte de limbă în funcție de scopul urmărit, care implică intențiile transmițătorului și presupune, în mod obligatoriu, satisfacerea maximă a necesității de informare a destinatarului”. Pentru Gheorghe Bulgăr, „organizarea mijloacelor de limbă pentru a obține o expresivitate adecvată conținutului de idei, pentru a ne comunica în cele mai bune condiții gândurile se numește, în sens larg, stil” (Bulgăr 1959: 23). Eugeniu Coșeriu pornește de la existența a trei tipuri de diferențiere internă a limbilor istorice (în spațiul geografic – diatopice, între diversele straturi socioculturale – diastratice, între tipurile de modalitate expresivă – diafatice), cărora le corespund, în sens contrar, „trei tipuri de sisteme de izoglose mai mult sau mai puțin unitare” (dialectele – unități sintopice, nivelurile de limbă – unități sinstratice: limbajul cult, limbajul clasei mijlocii, stilurile de limbă – unități sinfatice: limbajul familiar, limbajul solemn, sau cele ale „grupurilor”, în care intră și cele sociale și profesionale) (Coșeriu 1994: 101). În interiorul limbii istorice, relația dintre cele trei ultime unități are ca punct de pornire dialectul: acesta poate

funcționa ca stil de limbă (familiar, de exemplu), în schimb, contrariul nu este posibil (Coșeriu 1994: 104). Gheorghe Chivu susține că stilurile au specificitate „prin opoziție cu alte structuri de același rang”, elementele caracteristice pentru individualizare trebuind să aparțină la cel puțin două compartimente ale limbii, lexicul și sintaxa (Chivu 2000: 24).

Conceptul de «limbaj» are o tradiție mult mai bogată în lingvistică, mai ales în relație cu cel de «limbă». Cea mai comună distincție dintre cele două concepte precizează că „prin limbaj, trebuie așadar să înțelegem o calitate umană intrinsecă, o caracteristică a speciei umane în ansamblul ei și o facultate specifică proprie fiecărui individ uman, aceea de a produce semne vocale specifice, dotate cu sens, în scopul comunicării interpersonale, într-un cadru social. Existența limbajului este așadar nu reală, ci potențială. Oamenii nu «vorbesc limbajul», ci vorbesc o limbă anume, una singură la un moment dat, fie aceasta româna, franceza, latina, esperanto sau oricare alta. Prin limbă vom înțelege așadar concretizarea istorică a facultății umane universale a limbajului. Pe când limbile sunt multiple, limbajul uman natural este unic și are trăsături generale sau universale” (E. Munteanu 2005: 12). O altă demarcație conceptuală privește «limba maternă» și «limbajul». Prima este utilizată atât de scriitori, cât și de ceilalți vorbitori ai unei națiuni, mânduitorii condeiului deosebindu-se de ceilalți doar „prin modul special de a-i utiliza materialul lexical, formele și construcțiile gramaticale, mod impus de natura ideilor și sentimentelor caracteristice operelor literare. Avem a face, așadar, cu o variantă sau un aspect al limbii întregului popor, aceeași pentru toți membrii colectivității lingvistice” (Iordan 1977: 205). Pe de altă parte, ‘limbajul’ ar presupune „aspecte speciale, cerute de conținuturi speciale, ale limbii privite în ansamblu” (Iordan 1977: 205).

Conceptul de «stil» a fost analizat deseori în relație cu cel de «limbaj», ceea ce a condus la aprigi dezbateri între cercetătorii deceniilor recente. Ideile exprimate permit încadrarea punctelor de vedere în două mari categorii:

A. «Stilul» și «limbajul» reprezintă aceeași realitate lingvistică

Chiar reprezentanții Școlii de la Praga au susținut această sinonimie, perpetuată până în partea a doua a deceniului al șaselea, când stilul era identificat cu limbajul de specialitate. Poziția aceasta a fost criticată de G. Ivănescu care a catalogat-o drept „confuzie”, rezultat al unei evidente erori de ordin teoretic (Ivănescu 1972: 11).

Dacă, inițial, pentru a exprima această realitate a limbii, Iorgu Iordan înclina spre termenul «stil», definind «limbajul» drept echivoc când nu era însoțit de un determinant, ulterior lingvistul român și-a reconsiderat poziția, afirmând că „trebuie să preferăm termenul «limbaj» în cazul de față, pentru motivul că prin «stil» se înțelege, de obicei (istoricii și criticii literari înțeleg întotdeauna), modul

strict personal în care un scriitor își exprimă ideile și sentimentele” (Jordan 1977: 205). Din punct de vedere terminologic, și Ion Coteanu a avut aceeași trecere, de la «stil» la «limbaje», prin primul termen înțelegând «stilul individual», iar prin celălalt «stilurile funcționale» (Gheție 1982: 149–150)

O poziție nuanțată susține că identificarea între cele două concepte poate fi făcută doar dacă le privim „ca ansamblu de procedee ce caracterizează vorbirea unui grup de indivizi” (Baciu Got 2006: 15). Există însă cercetători care folosesc ambii termeni, avertizând că este vorba de o convenție; aceștia înclină totuși, ca distincție teoretică originară, spre una sau alta dintre încadrări².

B. Stilul reprezintă o structură diferită/supraordonată limbajului

Numărul susținătorilor acestei concepții este mai mare, iar argumentele respectivei tabere par mai puternice. Una dintre primele distincții *stil – limbaj* pornește de la ideea că „Nouă ni se pare că este absolut necesar să se delimiteze cu strictețe stilurile propriu-zise ale limbii, care sunt determinate de însăși natura limbii, de acele fenomene lingvistice care nu sunt determinate nemijlocit de natura limbii, ci mai degrabă depind de specificul altor fenomene sociale” (Budagov 1961: 481). Dumitru Irimia consideră că „limbajul este un sistem de semne lingvistice sau poetice (în cazul limbajului poetic), organizate și funcționând după anumite legi interne. Stilul este actualizarea în practica vorbirii, condiționată de factori diverși și, de aceea, în maniere diferite, a acestui sistem. Limbajul comunică prin cele două ipostaze ale sale (limbă și vorbire). Stilul reliefează ceea ce se exprimă în vorbire, prin varierea raporturilor acesteia cu norma” (Irimia 1984: 33). Un punct de vedere asemănător oferă Ioan Milică, acceptând că, totuși, se poate admite identitatea dintre cele două concepte dacă potențialul expresiv al semnelor este absolutizat: „Definind limbajul drept capacitate de a comunica prin semne, se poate observa că stilul este reprezentat de potențialul expresiv al semnelor, adică de «forța» sau valoarea atribuită semnelor în momentul exercitării facultății de a comunica. Mai precis, dacă limbajul privește organizarea semnificațiilor, stilul desemnează valorizarea spontană sau deliberată a acestor semnificații” (Milică 2009: 32–33).

Un alt argument în sensul diferențierii dintre cele două concepte susține că „termenul stil își găsește motivarea întrebuițării lui în stilistica literară, pe care o concepem ca o stilistică a mijloacelor de expresie artistică. Celelalte stiluri ale limbii literare (neartistice): administrativ, științific, publicistic sunt variante funcționale ale limbii literare și pot fi desemnate prin denumirea mai veche de limbaje; tot astfel, stilurile popular, familiar, argotic – a căror cercetare rămâne pe seama lingvistului, și nu a stilisticianului” (Șt. Munteanu 1972: 86–87).

² Valeria Guțu Romalo recunoștea existența stilului publicistic, dar în texte îl denumea atât «stil», cât și «limbaj» (Guțu Romalo 1985: 23, 40).

Și Stelian Dumistrăcel cataloghează stilul drept o categorie supraordonată, analoagă domeniilor „tehnic-științific”, „beletristic” și al „comunicării publice și private literare”, acesta din urmă având drept niveluri de manifestare genuri ale comunicării numite discursuri, specii (sau limbaje) și registre ale mesajului, în funcție de texte (Dumistrăcel 2006: 46–48).

1.2. Stil publicistic. Argumente pro și contra

Existența, în limba română literară, a unui «stil» sau a unui «limbaj» publicistic a provocat o aprinsă dezbateră, mai ales în perioada 1954–1985.

1.2.1. Argumente pro

Alexandru Andriescu susține ideea unei vechimi considerabile a stilului publicistic, precizând că acesta „a luat ființă în secolul al XIX-lea [...] procesul de diferențiere a elementelor sale specifice putând fi considerat încheiat în jurul anului 1860” (Andriescu 1979: 7). Pentru aceeași perioadă de început a presei românești, și Gheorghe Bulgăr întărește existența „stilului”, caracterizat printr-un lexic înnoit, impregnat de particularități ale specialității autorului, de specificul regional al locului de apariție a gazetei sau de păstrarea unor „tradiții ale literaturii vechi care adeseori se alătură influențelor moderne venite pe calea traducerilor făcute din alte limbi (apusene)” (Bulgăr 1958: 106). Acestor caracteristici li se poate adăuga apariția, ca gen, a reportajului, care uneori împrumută termeni din stilul științific (Bulgăr 1958: 106). Prin influențele lui Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, C.A. Rosetti, Cezar Bolliac și Mihai Eminescu, tot secolul al XIX-lea reprezintă perioada de cristalizare a publicisticului pentru Macrea (1963: 25), de aceeași părere fiind și Gheorghe Bolocan, care afirmă că acest stil începe să se contureze ca unitate funcțională a limbii române literare după 1830, sau mai precis după 1840, pe fondul influenței limbii franceze (Bolocan 1961: 60). Inclusiv din aceste delimitări pare inspirată determinarea a patru momente în evoluția limbajului jurnalistic românesc (Roșca 2004: 28):

- *constituirea* (1829–1840) și *individualizarea* (1840–1900) în raport cu celelalte stiluri ale limbii;
- *consolidarea*, într-o perioadă de profesionalizare a meseriei de jurnalist (1900–1944);
- *deturnarea finalității informative* a presei – perioada comunistă (1944–1989);
- *redobândirea funcției informative* a presei – datorată trecerii la un sistem liberal de funcționare³.

³ Împărțim parțial această periodizare, având totuși mai multe obiecții, cum ar fi stabilirea ca graniță a anului 1900 pentru etapa a doua, desemnare pe care o atribuim unei înclinații naturale

Lucian Chișu izolează tot cinci perioade, în relație cu evoluția sistemelor politice și juridice, în cea mai mare parte acestea asemănându-se cu cele de mai sus: 1829–1860, 1860–1900, 1900–1947, 1947–1989, 1990–prezent (Chișu 2008: 81).

Iorgu Iordan, primul lingvist român căruia i se atribuie o delimitare a stilurilor funcționale (Iordan 1954), revendicată din motive de ordin ideologic mai ales din sursă sovietică și doar sporadic din cea pragheză⁴, a susținut că, din punct de vedere lexical, acest stil este mai bogat decât toate celelalte stiluri ale limbii, prezentând un aspect scris și unul vorbit (Iordan 1979: 28). În cadrul polemicilor din epocă (declanșate mai ales de Coteanu), Gheorghe Bolocan a respins ideea că stilul publicistic nu ar avea individualitate, precizând că pătrunderea reciprocă a unor elemente dintr-un stil în altul este o urmare a interferenței diferitelor sfere ale activității sociale; niciunul dintre stilurile limbii nu este omogen, poate cu excepția celui administrativ. Un stil are un vocabular fundamental propriu, indiferent că unele dintre cuvinte apar în mai multe stiluri – le deosebește nuanța semantică, gradul de expresivitate, coloritul emoțional și sintaxa (Bolocan 1961: 38).

Paula Diaconescu include stilul publicistic (gazetăresc) într-o schemă ale cărei niveluri (de la I la V) sunt „stabilite în raport cu factorii care pot determina tipurile mai generale de variante ale limbii”, în ultimul nivel, în care orientarea dominantă este spre unul din factorii comunicării realizate în diferite domenii de activitate socio-culturală, fiind menționat și stilul cercetat (Diaconescu 1974: 234). Și Nicolae Mihăiescu admite individualitatea publicisticului datorită prezenței elementelor lexicale de ordin neologic și a unei structuri specifice determinate de însuși scopul comunicării (Mihăiescu 1963: 34), iar N. Dragoș anticipează un argument adus ulterior de Alexandru Graur⁵, și el un fervent susținător al ideii de

umane spre „rotunjire”. Deși stabilirea exactă a unor ani este dificilă, poate că mai indicată ar fi fost o aproximare sau/și apelul la momente de răscruce din evoluția presei românești. De exemplu, Bogza Irimie (1976: 1) consideră că 1848 poate fi unul de „graniță” pentru presa românească, în acel an domeniul înregistrând un mare salt calitativ, pe fondul desfășurării Revoluției. Un alt an care ar merita investigat prin efectele produse asupra industriei presei ar putea fi 1884, când a apărut cotidianul „Universul”, publicație care, în câțiva ani, devenise „ziarul cel mai bogat și cel mai răspândit din România” (Bacalbașa 1922: 171–192). Acestei publicații i se recunoaște meritul de a fi contribuit la creșterea numărului cititorilor din România, atât prin orientarea editorială, prin prețul mic al unui exemplar, cât și prin instaurarea „unei împărțiri în distribuție, activă și inteligentă, unei întrebuințări îngrijite a mijloacelor poștei”, încât „ajunse să răsbată în toate colțurile societății și ale țerii” (*ibidem*). Conform unei estimări din 1922 a șefului Sindicatului Ziariștilor din București, Constantin Bacalbașa, tirajul „Universului” era în medie de 80 000 de exemplare, în timp ce restul ziarelor abia atingeau 5 000 de exemplare. Impactul unei asemenea publicații trebuie să fi fost enorm asupra unui public-țintă descris drept „fără multă pretenție, dar cu tot atâtea drepturi la informație și sfătuire” (*ibidem*). Pentru o periodizare a presei de după decembrie 1989, v. Mihai Coman (2003: 9).

⁴ Există și în zilele noastre cercetători care consideră că momentul-cheie în definirea stilurilor funcționale li se datorează rușilor, prin formalști. Un exemplu este Doina Bogdan-Dascălu (2006: 23).

⁵ „Însuși faptul că în ziare apar elemente din toate celelalte stiluri este suficient ca să putem vorbi de un stil al presei. O unitate care are puncte comune cu toate celelalte unități se dovedește chiar prin aceasta diferită de toate” (Graur 1970: 27).

stil publicistic (1970: 23–24): „un ziar contemporan care se adresează unui cititor cu preocupări multilaterale este un veritabil punct de confluență și adaptare a multora din particularitățile celorlalte grupări ale stilului” (Dragoș 1965: 45).

Pentru Magdalena Popescu Marin, stilul publicistic există și nu poate fi confundat cu alte stiluri pentru că fiecare dintre acestea are mijloace de expresie diferite sau identitate de scop diferită; asemănarea în anumite limite nu înseamnă identitate (Popescu Marin 1981: 25–26). După Dimitrie Macrea, presa participă, prin stilul ei specific, la limba literară, studiul acesteia fiind necesar și util, alături de cel al celorlalte stiluri (Macrea 1955: 17–39 și 1963: 25), în vreme ce Victor Vișinescu înclină să creadă în individualitatea acestui stil deoarece prezintă un corp de „particularități de limbă (lexicale, morfologice, sintactice, ortoepice) și de procedee publicistice (gazetărești) care conferă unui gen publicistic (subdiviziunilor lui) o structură specifică” (Vișinescu 1976: 35). Și Valeria Guțu Romalo include limbajul presei între variantele limbii literare, „ca atare, textele publicate se conformează nevoilor, regulilor instituționalizate care caracterizează acest aspect al limbii” (Guțu Romalo 1985: 23). Theodor Hristea susține că stilul publicistic a fost „contestat pe nedrept de un cunoscut lingvist bucureștean” [Coteanu, n.n.] și îi atribuie drept principal atu faptul că este cel mai bogat în neologisme (Hristea 1986: 22). De la Coteanu pare că s-a inspirat Paul Miclău în delimitarea stilurilor limbii române literare, cu deosebirea că acesta din urmă a acceptat prezența stilului publicistic, care a preluat multe dintre calitățile stilului oratoric descris de antici. Diviziune a categoriei stilurilor limbii literare neartistice, această unitate funcțională este apropiată de „limbajul literar mediu sau standard”, impus de Coteanu, specific comunicării obișnuite a oamenilor instruiți (Miclău 1972: 376). Pentru Irimia, „identitatea sa de variantă funcțională specifică a limbii i-o dau particularitățile de structură, organizare și funcționare a semnului lingvistic, determinate de specificul comunicării prin presă, de poziția protagoniștilor comunicării în legătură cu desfășurarea funcțiilor limbii” (Irimia 1984: 221), cercetătorul incluzând acest stil, propriu mijloacelor de comunicare în masă, între cele scrise, deși, în timp, a dezvoltat și o variantă orală, iar apoi una audio-vizuală (Irimia 199: 166–167).

O poziție complexă are G. Ivănescu care alătură stilurilor artistic, științific și administrativ, unul neutru (căruia anticicii îi spuneau „mediu” și care este utilizat în conversația zilnică, în știință, administrație, literatura artistică, viața politică, publicistică și în popularizarea științei; acest stil adună „fondul principal al limbii literare”), unul „înalt”, un altul „vulgar”, categoriile putând continua (Ivănescu 1972: 11). Considerăm că, cel puțin în delimitarea „stilului neutru” și a celor „clasice” (asupra cărora au căzut de acord majoritatea specialiștilor), Ivănescu este urmat de Solomon Marcus, care a vorbit despre limbajul poetic, limbajul științific, limbajul muzical și cel uzual (Marcus 1970: 23). Explicitarea poeticului ca „dominat de inefabil”, iar al științificului prin calitatea „explicabil” (Marcus 1970: 17) indică ridicarea acestor limbaje la nivelul de stiluri. Într-o ierarhie, limbajul poetic se situează între cel muzical (superior) și cel științific, limbajul uzual, care nu există ca

un concept uzual elaborat, „fiind un aliaj al celorlalte trei limbaje”, cu un grad de ambiguitate mai mare decât la științific, dar mai mic decât la poetic. Stilul publicistic ar fi așadar parte a limbajului uzual de la Solomon Marcus și a stilului neutru de la Ivănescu sau a celui „practic” (*logos pragmatikós*) de la Aristotel.

Un punct de vedere original oferă Doina Bogdan-Dascălu, care îi conferă domeniului atributele stilului, dar preferă să-l denumească „limbaj”, una dintre motivații fiind încercarea de a reda termenului *stil* „destinația lui originară, antică” (Bogdan-Dascălu 2006: 24). Anterior, cercetătoarea recunoștea existența unui „stil publicitar” (credem că sensul este cel de publicistic), dominat în ansamblu de funcția conativă (Bogdan-Dascălu, Dascălu 1983: 102). Luminița Roșca folosește sinonimic cele două concepte, înclinând, la rândul ei, să accepte faptul că sfera publicistică deține suficiente trăsături distinctive pentru a constitui un stil funcțional (Roșca 2004: 19).

Inedită pare astăzi împărțirea lui Lupu și Hamza, care identifică mai multe subdiviziuni (substiluri) ale stilului publicistic (Lupu, Hamza 1998: 37–38, 40):

– substilul informativ oficial: știri oficiale interne și externe, comunicate de presă, documentare;

– substilul informativ utilitar: informație utilitară diversă (știri, note, reportaje, interviuri, relatări economice, culturale, științifice etc.), faptul divers, mica și marea publicitate;

– substilul interpretativ oficial: editoriale, comentarii, articole de analiză;

– substilul interpretativ personalizat: reportaje, cronici, eseuri, dezbateri (interviuri, anchete, conferințe de presă);

– substilul interpretativ satiric: pamflet, foileton, caricatură, notă critică.

Conform autorilor, fiecare dintre aceste categorii derivă din funcțiile social-politice ale presei din acea vreme: propagandistică-educativă, informativă și de formare a opiniei publice, organizatorică, tribună a confruntării de opinii, a dezbaterilor democratice, mijloc de manifestare a criticii și al controlului de masă, recreativă.

Pentru zilele noastre, Rodica Zafiu respinge ideea împărțirii rigide în stiluri principale, pledând pentru un mod de a vedea limbajul dintr-o perspectivă interdisciplinară „ca pe o realitate complexă și nuanțată, graduală, alcătuită din interferențele a numeroase limbaje și tipuri de text, cu regulile lor de construcție și de selecție mai mult sau mai puțin individualizate” (Zafiu 2001: 9), una dintre metodele indicate fiind „paradigma structuralistă, unul dintre sistemele simple și eficiente de distingere a principalelor varietăți socioculturale ale limbii” care constă „în stabilirea preferinței fiecărui stil pentru o anumită funcție din modelul lui Roman Jakobson”, clasificare inițiată de Paula Diaconescu și continuată de Dumitru Irimia (Zafiu 2007a: 141–146). Baza modelului menționat se regăsește în implementarea recentă, pentru limbajul jurnalistic, de către Stelian Dumistrăcel, a unei taxonomii în care relevantă pentru acesta este socotită funcția fatică (Dumistrăcel 2006: 7); poziția respectivă va fi întărită, ulterior, de Rodica Zafiu, care contestă desemnarea cu această valoare a funcției conative de către Doina Bogdan-Dascălu (Zafiu

2007a: 141–146). Pe lângă fatic, Luminița Roșca adăugase anterior drept funcție definitorie pentru comunicarea jurnalistică pe cea referențială (Roșca 2001: 103–105, 2004: 24–27).

1.2.2. Argumente contra

În sens contrar, Lidia Sfirlea, Constant Maneca, Flora Șuteu, Luiza Seche, Ion Coteanu și Stelian Dumistrăcel au contestat existența elementelor care să certifice un stil publicistic. Coteanu, recunoscut drept cel mai proeminent critic al includerii publicisticului între stilurile funcționale, s-a ocupat de această problemă în mai multe rânduri (Coteanu 1960: 61, 1961: 57–58, 1962: 365), concluzia fiind că o asemenea unitate funcțională, intermediară între stilul artistic și științific, pur și simplu nu există. Materialele din presă sunt scrise fie cu mijloacele stilului științific (articolele de fond), fie ale celui beletristic sau științific (reportajele sau foiletoanele). El aduce în discuție posibila existență (și aceasta negată, în final) a unui «stil» gazetăresc, „prin care se înțelege de asemenea un număr de procedee specifice”, dar care devine „o imposibilitate” deoarece, invariabil, textul va corespunde criteriilor altor stiluri. Pe baza ierarhiei stilistice a unei limbi (publicată în *Structura stilistică*, Coteanu 1962), în care există diferențieri pe niveluri, în funcție de generalizarea funcțională a limbii, credem că, la Coteanu, textul jurnalistic ar putea fi încadrat la ultimul nivel, ca subdiviziune a variantelor artistice și tehnico-științifice, variante care pot merge până la stiluri individuale.

Paradoxale par rezultatele unei metode de cercetare la modă în anii '60: statistica. Dacă unii cercetători identifică doar trei stiluri cu ajutorul acestei metode (beletristic, administrativ, științific) (Golopenția, Pavel 1961: 58–65), alții găsesc că frecvența cuvintelor reprezintă unul dintre cele mai puternice argumente în favoarea existenței stilului publicistic. Gheorghe Bolocan (1961: 41–71) dovedește că acest stil se schimbă, din punct de vedere lexical, mai repede decât oricare altul. Cu aceleași unelte, Constant Maneca (1966: 353–366) ajunge la concluzia că acest criteriu nu este suficient pentru o astfel de delimitare, deoarece vocabularul singur nu poate să impună un stil. Conform lui Maneca, aspectele cantitative, dar și cele calitative, conduc spre trei stiluri: artistic, științific și colocvial (familiar). Publicistica ar fi o diviziune a stilului artistic, alături de proză și poezie, care se disting una de alta prin lexic (Maneca 1966: 356). Într-o schemă în patru trepte, Lidia Sfirlea, care folosește, de asemenea, metoda statisticii, include la nivelul dedicat stilurilor următoarele varietăți: administrativ, științific, neartistic și artistic (Sfirlea 1972: 205). Cel mai probabil, publicisticul ar face parte din nivelul al patrulea, unde determinant este genul comunicării, ca diviziune a stilului neartistic, alături de limbajul familiar, telegrafic, epistolar și biblic. Flora Șuteu nu amintește stilul publicistic într-o schemă care cuprinde variantele cultivată și necultivată ale diasistemului limbii date (Șuteu 1974: 271). Luiza Seche consideră că „cele comunicate prin ziare, radio, televiziune etc. au o formă de exprimare destul de unitară pentru a se putea stabili existența încă a unei

«unități stilistice», a așa-numitului stil publicistic, pe care l-am considera un intermediar între stilul beletristic și cel științific», dar că acesta nu constituie o unitate funcțională, ci un „complex de stiluri” în care își aduc contribuția toate stilurile sau unitățile stilistice aferente sau subordonate (L. Seche 1971: 31). Unul dintre cei mai recenți partizani ai ideii că sfera publicistică reprezintă doar un limbaj este Stelian Dumitrăcel, care îl subordonează unui al treilea stil (pe lângă cel beletristic și cel tehnico-științific): cel al comunicării publice și private literare, care include toate aspectele comunicării în cadrul diferitelor structuri ale comunității sociale. Astfel, în cadrul discursului public intră discursul mass-media (limbajul publicistic, plus cel al publicității) și cel al autorității instituționalizate (al instrucției școlare, al organizațiilor politice, juridico-administrativ, religios). La cel privat apar ca subcategorii limbajul conversației și cel epistolar (Dumitrăcel 2006: 43–47).

Considerăm că argumentele unora dintre contestatari au avut de suferit fie din cauza metodei de investigare folosite (statistica), criticată chiar de contemporani, fie pentru că au fost analizate eșantioane de limbă de mică întindere sau au fost alese criterii de delimitare în general subiective (Gheție 1982: 163), fie pentru că limbajul presei de dinainte de 1989 era uniformizat, contopit cu cel politic, cu un număr limitat de specii și genuri (Dascălu 2006: 22), punerea lui în discuție fiind evitată „strategic” (Zafiu 2001: 8).

1.3. Limbajul politic

Ideea unei individualități strict marcate a limbajului politic a fost combătută din perspectiva stilisticii funcționale: limbajul politic „se identifică în bună parte cu limbajul standard, seamănă foarte mult cu limbajul jurnalistic – care îl preia, dar îl și influențează –, utilizează un inventar de termeni specifici, dar nu e terminologie riguroasă, interferează cu limbajul juridic (mai ales în activitatea parlamentară) și cu cel administrativ (în guvernare, în administrație)” (Zafiu 2007b: 14). Ideea este împărtășită de Rodica Bogza Irimie, care contestă existența unui „limbaj politic pur, în care toți termenii să exprime un conținut politic” (Bogza Irimie 1976: 3–4).

Coșeriu face o distincție între sensurile în care poate fi analizat „limbajul politicii”: ca lexic „politic”, ca mod de a folosi semnele lingvistice în politică și ca ansamblu de procedee specifice discursurilor politice (Coșeriu 1996: 10–28). În nici una dintre aceste situații limbajul politicii nu prezintă specificitate:

– ca lexic „politic”, acest limbaj are parte de o terminologie (*democrație, liberalism, constituție, partid*) care, „din punct de vedere lingvistic, [...] nu prezintă practic nimic din ce i-ar fi specific”;

– în al doilea sens, este vorba de uzul lingvistic determinat de atitudinile și ideologiile politice, de valorile și nuanțele speciale pe care le dobândesc cuvintele politicii. Nici în acest caz nu avem de-a face cu un limbaj special, nici cu schimbări de limbă, ci numai de o utilizare conjuncturală;

– folosirea limbajului în „discursuri” sau „texte” politice nu reprezintă, de asemenea, un fapt de demarcație lingvistică, aceasta fiind un fapt de discurs sau text care corespunde finalității de a convinge destinatarul sau ascultătorul să facă ceva, să acționeze într-un anumit mod.

Cu toate acestea, limbajul politic poate fi individualizat „prin raportare la domeniul de utilizare și la situația de comunicare, care determină asocierea unui vocabular specific cu o serie de strategii discursive” (Zafiu 2007b: 14). Unii cercetători au tins să-l ridice, totuși, la rang de stil funcțional, alături de cel beletristic, afirmând că limba literară este și limba operelor științifice, „ideologice”, a presei, „poporul având o singură limbă care exprimă conținuturile cele mai variate” (Macrea 1955: 21–22). Paul Miclău pare de aceeași părere, susținând atât stilul publicistic, cât și „cel al vieții publice, al manifestărilor politice; el este caracteristic dezbaterilor în cadrul diferitelor organizații politice și de masă” care își au originile în stilul oratoric descris de antici (Miclău 1972: 376).

Momentul istoric de la care se poate atesta existența acestui tip de limbaj în limba literară rămâne un subiect deschis. Referitor la limbajul politic, Zafiu afirmă că, „în formele sale moderne, specializate și bine atestate, este, ca și cel publicistic, o creație a secolului al XIX-lea”, acceptând însă că „e însă justificat să considerăm că un limbaj politic (al curții, al scrisorilor diplomatice, al discursurilor solemne) exista și înainte: mult mai apropiat de limba curentă și, din păcate, doar parțial păstrat în scris, în documente de cancelarie și cronici. Pentru epocile mai vechi, limbajul politic nu poate fi clar separat de cel juridic și administrativ” (Zafiu 2007b: 24). Bogza Irimie (1976: 14) consideră că s-ar putea vorbi despre o individualitate a acestui stil de pe la 1830, ceea ce coincide chiar cu începutul gazetelor românești, iar Mircea Seche susține că, doar cu puține excepții, terminologia politică românească de tip neologic datează de la mijlocul secolului al XIX-lea, îmbrăcând, în dicționarele epocii, „veșmântul cu care ea s-a consacrat în secolul nostru [al XX-lea, n.n.]” (M. Seche 1978: 31).

Pentru perioada veche, cercetătorii menționează diferite influențe asupra „limbajului” politic. Specific secolului al XVIII-lea, Zafiu descoperă amestecul de termeni vechi și noi, de împrumuturi din turcă și greacă, dar și latino-romanice (Zafiu 2007b: 24). Pentru Evul Mediu au fost enumerate „o seamă de cuvinte înțelepte, proprii vorbirii curente, care se regăsesc în documente de mare valoare politico-diplomatică”, „expresii sapiențiale, care sugerează comunicarea socială”: *Acuma însă am aruncat un os între doi câini ca să se mănânce între ei* (Ștefan cel Mare, 1475); *n-am văzut omul care, dacă însuși se înecă, dă ajutor altuia, ci însuși trebuie întâi să înoate la mal* (Ștefăniță Vodă, 1524); *să stingeți focul care arde peretele vecinului, înainte ca el să vă ajungă pe voi* (Mihai Viteazul, 1595) (Toderășcu 1998: 125–134). Influențe din vorbirea populară se resimt și asupra a ceea ce Alexandru Niculescu (1999: 211) a numit „limbajul revoluțiilor (populare)” din prima jumătate a secolului al XIX-lea, limbaj supus, totuși, și altor îmbogățiri și modernizări pe filieră latino-romanică (latină, franceză, italiană), anterior grecească și rusească (Zafiu 2007b: 25).

Pentru prima jumătate a secolului al XIX-lea, Florica Dimitrescu identifică trei straturi lingvistice în lexicul social-politic (1998: 8):

– neologic – împrumuturi, (semi)calcuri, în special din sursă romanică: *cenșura, cauză, emancipa, protesta, reformă, obscurantism, revoluție, comunism, conlucra, propagandă, concetățean, confrate, subjuga, tiranie*;

– cuvinte vechi și învechite (și anterior cu aceeași funcție social-politică): *dreptate, răscoală, a răsturna (jugul)*;

– religios (explicabil prin autoritatea Bisericii și mentalitatea epocii): *sfânt, mântuire, iertare*.

Reluând această clasificare, Eugen Munteanu afirmă că termenii din stratul neologic au rămas valabili, în cea mai mare parte, până în zilele noastre și că elementele arhaice erau reprezentate de fapte de limbă din vechiul vocabular administrativ și juridic. Stratul care recupera terminologia religioasă fusese investit cu conotații și semnificații mesianice și revoluționare (E. Munteanu 2006: 2108). În următorul secol, limbajul politic a dezvoltat, pe fondul modernizării și diversificării, un lexic specializat, internaționalizat, dar și „stiluri oratorice personale (raționaliste, ca la Titu Maiorescu, afective și emfatice – N. Iorga, pragmatice – Armand Călinescu etc.)” (Zafiu 2007b: 26).

Alte cercetări pun sub semnul întrebării identitatea lexicului politic, deoarece, examinat în raport cu principiile riguroase care definesc terminologiile științifice, acesta ar apărea ca o terminologie „slabă”, „marcată pe de o parte de caracterul de cod deschis, iar pe de altă parte, de mobilitatea contextuală (denotativă și conotativă) care poate conduce la ambiguitatea sensului” (Stoichițoiu Ichim 2006: 357, Bidu-Vrănceanu 2004: 260).

În perioada 1948–1989, limbajul politic, „ca și cel religios, era exclus ca entitate aparte pe motiv că ar avea o individualitate prea puțin marcată, confundându-se în parte fie cu limbajul literar, fie cu cel juridic sau științific. De fapt, cauzele excluderii erau de natură politică. Absența studiilor specifice era preferată unor descrieri viciate de dogme extralingvistice care să consacre limbajului politic al regimului elogi nejustificate” (Zafiu 2001: 8). Acest tip de limbaj a devenit maniheist, rigid, clișeizat, devenind o formă de ascundere sistematică a realității, așa-zisa „limbă de lemn” (Zafiu 2007b: 26).

Majoritatea cercetătorilor îi conferă, totuși, acestui domeniu un statut distinct. Stelian Dumistrăcel propune „limbajul organizațiilor politice” ca diviziune a „stilului comunicării publice și private literare” (la același nivel cu cel publicistic) (Dumistrăcel 2006: 47–48), în timp ce Dumitru Irimia afirmă că „stilul juridico-administrativ se consolidează ca stil autonom în cadrul creat de scris. Va dezvolta, în limba română modernă și contemporană, și o variantă orală ca discurs politic și ca discurs juridic”, situând un substil, „textul” politic, la limitele nivelului stilurilor colective, între stilul administrativ și cel publicistic (Irimia 1999: 67–68). Irimia mai susține că textele politice scrise, elaborate, rămân în interiorul limbii literare, situându-se mai aproape de stilul oficial-administrativ (Irimia 1999: 168).

Credem că limbajul politic poate fi dedus în una dintre diviziunile non-artistice cultivate delimitate de Coteanu în *Stilistica funcțională a limbii române*: „Limbajul cultivat artistic se poate împărți în proză și în poezie, iar cele cultivate și non-artistice în limbaj standard, familial, *de conversație oficială* (n.n.), științific etc. Numărul acestora poate fi foarte mare, cu condiția ca fiecare să corespundă unei destinații foarte clare și să prezinte un minimum de deosebiri de structură față de celelalte” (Coteanu 1973: 50). Din punct de vedere funcțional, o idee valabilă pentru toată existența discursului politic apare la Titu Maiorescu, care îl situează în interdependență cu „progresul judecării” sau cu „schimbarea judecării publicului, căci una determină întru câtva pe cealaltă. Genul predominant al oratoriei unei epoci nu se poate introduce și menține într-un mod mai durabil decât prin simpatia auditoriului” (Maiorescu 1984: 588). În acest sens, Maiorescu descrie trei etape în evoluția discursului politic românesc din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în care au existat tot atâtea tipuri de vorbitori: oratorul – care vorbește pentru a spune ceva, retorul – care vorbește pentru a se auzi vorbind și limbutul – care vorbește pentru a vorbi. „Pe orator îl stăpânește scopul, pe retor – deșertăciunea, pe guraliv – mâncărimea de limbă. De aceea oratorul poate avea o valoare permanentă, retorul – numai una trecătoare, limbutul – nici una” (Maiorescu 1984: 582). De aici putem trage concluzia că, în viziunea lui Maiorescu, funcția relevantă pentru limbajul politic este cea conativă.

Pornind de la distincția saussuriană *langue – parole*, Henrieta Mitrea Șerban face diferența dintre limbaj și discurs („zestrea noastră semantică și normativă”, respectiv „modul de utilizare a limbajului în viața de zi cu zi”), considerând limbajul politic drept suportul ideologiei și propagandei prin funcțiile îndeplinite (de comunicare și socializare, de incitare și mobilizare, de legitimare a guvernanților și grupurilor politice, a instituțiilor politice și a deciziilor acestora) și prin efectele produse în societate (stabilirea unei relații de comunicare între guvernanți și guvernați) (Mitrea Șerban 2006: 8–9).

Angela Bidu-Vrănceanu scoate în evidență faptul că lexicul social-politic este un „ansamblu vast, complex, alcătuit, din principiu, din mai multe subansamluri, caracterizat însă global prin excesiva lui *mobilitate* [subl. a.]” (Bidu-Vrănceanu 2000: 87). Conform unei definiții mai prozaice, aparținând Ginei Necula, limbajul politic ar fi o formă de repetare discursivă, care creează prin sloganuri „un ecran fumuriu” de fraze politice, prin care se împiedică accesul la realitatea politică (Necula 2005: 608).

BIBLIOGRAFIE

- Andriescu 1977 = Alexandru Andriescu, *Stil și limbaj*, Iași, Editura Junimea.
 Andriescu 1979 = Alexandru Andriescu, *Limba presei românești în secolul al XIX-lea*, Iași, Editura Junimea.
 Bacalbașa 1922 = Constantin Bacalbașa, *Ziaristica română din zilele noastre*, București, Atelierele Societății Anonime „Adevărul” [legată împreună cu Nicolae Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*].

- Baciu Got 2006 = Miorița Baciu Got, *Argoul românesc: expresivitate și abatere de la normă*, București, Editura Corint.
- Bidu-Vrânceanu 2000 = Angela Bidu-Vrânceanu, *Lexicul social-politic. Precizări semantice și contextuale*, în „Revista de comunicare și relații publice”, 2–3, p. 87–94.
- Bidu-Vrânceanu 2004 = Angela Bidu-Vrânceanu, *Tradiție și inovație în lexicul politic. Există terminologie politică?*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Tradiție și inovație în studiul limbii române*, Editura Universității din București, p. 255–263.
- Bogdan-Dascălu 2006: Doina Bogdan-Dascălu, *Limba publicistică actuală*, Timișoara, Editura Augusta și Artpress.
- Bogdan-Dascălu, Dascălu 1983 = Doina Bogdan-Dascălu, Crișu Dascălu, *Determinarea și epitetul*, în Olimpia Berca, Livius Petru Bercea, Crișu Dascălu et al., *Stilurile nonartistice ale limbii române literare în secolul al XIX-lea. Structura imaginii în stilul publicistic*, Timișoara, Tipografia Universității din Timișoara, p. 99–131.
- Bogza Irimie 1976 = Rodica Bogza Irimie, *Termeni social-politici în primele periodice românești* (rezumatul tezei de doctorat), Editura Universității din București.
- Bolocan 1961 = Gheorghe Bolocan, *Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XII, 1, p. 35–71.
- Budagov 1961 = Ruben A. Budagov, *Introducere în știința limbii*, traducere și note de G. Mihăilă, București, Editura Științifică.
- Bulgăr 1958 = Gheorghe Bulgăr, *Despre limba și stilul primelor periodice românești*, în *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, București, Editura Academiei, p. 75–113.
- Bulgăr 1959 = Gheorghe Bulgăr, *Stilul presei*, în „Presa noastră”, 3–4, p. 23–25.
- Chișu 2008 = Lucian Chișu, *Limba jurnalistică*, București, Editura Fundației România de Mâine.
- Chivu 2000 = Gheorghe Chivu, *Limba română de la primele texte până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Coman 2003 = Mihai Coman, *Mass-media în România post-comunistă*, Iași, Editura Polirom.
- Coșeriu 1994 = Eugen Coșeriu, *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei Studii*, prefață de Silviu Berejan, Chișinău, Editura Știință.
- Coșeriu 1996 = Eugeniu Coșeriu, *Limba și politică*, traducere de Eugenia Bojoga, în „Revista de lingvistică și știință literară”, 5, p. 10–28.
- Coteanu 1960 = Ion Coteanu, *Stilurile moderne ale limbii române literare*, în *Limba română*, IX, 2, p. 58–70.
- Coteanu 1961 = Ion Coteanu, *Româna literară și problemele ei principale*, București, Editura Științifică.
- Coteanu 1962 = Ion Coteanu, *Structura stilistică a limbii*, în „Limba română”, XI, 4, p. 357–365.
- Coteanu 1973 = Ion Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române*, București, Editura Academiei.
- Diaconescu 1974 = Paula Diaconescu, *Structura stilistică a limbii. Stilurile funcționale ale limbii române literare moderne*, în „Studii și cercetări de lingvistică”, XXV, 3, 1974, p. 229–242.
- Dimitrescu 1998 = Florica Dimitrescu, *Considerații asupra limbii române de la 1848. Lexicul social-politic în „Pruncul român”*, în „Limba și literatură”, vol. 43, 3–4, p. 5–24.
- Dragoș 1965 = Nicolae Dragoș, *Câteva opinii despre stilul și limbajul publicistic*, în „Presa noastră”, 2–3, p. 45.
- Dumitrăcel 2006 = Stelian Dumitrăcel, *Limba publicistică din perspectiva stilurilor funcționale*, Iași, Editura Institutul European.
- E. Munteanu 2005 = Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Iași, Editura Polirom.
- E. Munteanu 2006: Eugen Munteanu, *Geschichte der Sprache der Politik, des Rechts und der Verwaltung in der Romania. Rumänisch*, în Gerhard Ernst/ Martin Dietrich Glessgen/ Christian Schmitt/ Wolfgang Schweickard (eds.), „Romanische Sprachgeschichte/ Histoire des langues romanes”, 2. Teilband, Berlin/ New York, Walter de Gruyter, p. 2103–2112.
- Gheție 1982 = Ion Gheție, *Introducere în studiul limbii române literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Golopenția, Pavel 1961 = Sanda Golopenția, Toma Pavel, *Statistica și stilurile limbii*, în „Limba română”, t. IX, 4, p. 58–65.

- Graur 1970 = Alexandru Graur, *Stilul presei – mijloc esențial al comunicării de masă*, în „Presa noastră”, 9, p. 23–24.
- Graur 1970 = Alexandru Graur, *Vocabularul presei*, în „Presa noastră”, 12, p. 27.
- Guțu Romalo 1985 = Valeria Guțu Romalo, *Limbaajul presei. Claritate, concizie, expresivitate*, în „Presa noastră”, 11, p. 23–40.
- Hristea 1986 = Theodor Hristea, *Limbaajul presei, un limbaj al comunicării directe, convingătoare*, în „Presa noastră”, 12, p. 21–24.
- Iordan 1954 = Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, București, Editura Ministerului Învățământului.
- Iordan 1977 = Iorgu Iordan, *Limba literară: studii și articole*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.
- Iordan 1979 = Iorgu Iordan, *Observații cu privire la stilul publicistic*, în „Presa noastră”, 10–11, p. 28–29.
- Irimia 1984 = Dumitru Irimia, *Structura stilistică a limbii române contemporane (pentru uzul studenților)*, Iași.
- Irimia 1999 = Dumitru Irimia, *Introducere în stilistică*, Iași, Editura Polirom.
- Ivănescu 1972 = Gheorghe Ivănescu, *Stilurile limbii literare*, în „Convorbiri literare”, 5, p. 11.
- L. Seche 1971 = Luiza Seche, *Din nou despre stilul presei*, în „Presa noastră”, 1, p. 29–31.
- Lupu, Hamza 1988 = Constantin Lupu, Mircea Hamza, *Stilul publicistic (2)*, în „Presa noastră”, 1, p. 37–38, 40.
- M. Seche 1978 = Mircea Seche, *Aspecte ale lexicului politic în lexicografia de la jumătatea secolului al XIX-lea*, în „Analele Universității București, Limba și literatură română”, p. 29–36.
- Macrea 1955 = Dimitrie Macrea, *Despre problemele studierii limbii literare*, în „Limba română”, 3, p. 17–39.
- Macrea 1963 = Dimitrie Macrea, *Presa și dezvoltarea limbii literare*, în „Presa noastră”, 5–6, p. 25–26.
- Maiorescu 1984 = Titu Maiorescu, *Critice*, București, Editura Minerva.
- Maneca 1966 = Constant Maneca, *Considerații asupra stilurilor limbii literare în lumina frecvenței cuvintelor*, în „Limba română”, 4, p. 353–366.
- Marcus 1970 = Solomon Marcus, *Poetica matematică*, București, Editura Academiei.
- Miclău 1972 = Paul Miclău, *Stilurile limbii*, în Alexandru Graur, Sorin Stati, Lucia Wald (coord.), *Tratat de lingvistică generală*, București, Editura Academiei, p. 371–399.
- Mihăiescu 1963 = Nicolaie Mihăiescu, *Există un „stil publicistic”?*, în „Presa noastră”, 10, p. 32–34.
- Milică 2009 = Ioan Milică, *Expresivitatea argoului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Mitrea Șerban 2006 = Henrieta Mitrea Șerban, *Limbaajul politic în democrație*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale.
- Necula 2005 = Gina Necula, *Limbaajul politic, discurs repetat sau repetare discursivă?*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română – structură și funcționare*, Editura Universității din București, p. 603–608.
- Niculescu 1999 = Alexandru Niculescu, *Revoluție, lexic, cultură. Concepte ale acțiunilor insurecționale românești în secolele XVIII și XIX*, în *Individualitatea limbii române între limbile romanice 3. Noi contribuții*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, p. 210–224.
- Popescu Marin 1981 = Magdalena Popescu Marin, *Individualitatea stilistică a presei*, în „Presa noastră”, 11, p. 25–26.
- Roșca 2001 = Luminița Roșca, *Textul jurnalistic. Reportajul*, în Mihai Coman (coord.), *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. I, Iași, Editura Polirom, p. 99–135.
- Roșca 2004 = Luminița Roșca, *Producția textului jurnalistic*, Iași, Editura Polirom.
- Sfirlea 1972 = Lidia Sfirlea, *Contribuții la delimitarea stilurilor literare românești*, în *Studii de limbă literară și filologie*, vol. II, București, Editura Academiei, p. 145–206.
- Stoichițoiu Ichim 2006 = Adriana Stoichițoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universității din București.
- Șt. Munteanu 1972 = Ștefan Munteanu, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică.
- Șuteu 1974 = Flora Șuteu, *Varianta standard în ierarhia stilistică a limbii*, în „Limba română”, 4, p. 267–272.

- Toderașcu 1998 = Ion Toderașcu, *Politică și limbaj. Note pe marginea unor expresii documentare*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»”, t. XXXV, Iași, p. 125–134.
- Vișinescu 1976 = Victor Vișinescu, *Stilum prendere*, în „Presa noastră”, 4, p. 35.
- Zafiu 2001 = Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București.
- Zafiu 2007a = Rodica Zafiu, *Interpretarea limbajului jurnalistic*, în „Limba română” (Chișinău), 7–9, p. 141–146.
- Zafiu 2007b = Rodica Zafiu, *Limbaj și politică*, Editura Universității din București.

JOURNALISTIC STYLE AND POLITICAL LANGUAGE IN LITERARY ROMANIAN

ABSTRACT

Journalistic style and political language are consubstantial to such an extent that it is often hard to delimit a text's belonging to one or the other of the two linguistic realities of literary Romanian. Yet, in the relationship between journalism and politics, the pivotal role belongs to the former. For the mass-media, political life is just a topic among others, while, for political men, media channels are the most important means whereby they can show themselves to their voters in order to achieve their ultimate goal: the cyclic delegation of power. In their linguistic relationship, journalistic style is the one that “gives” more, while political language “steals”, and there is no one to claim any copyright.

Keywords: *language, style, style of literary language, politics, media.*